

VASILE PUȘCAȘ MARCELA SĂLĂGEAN
COORDONATORI

ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ
POST-TRATATUL DE LA LISABONA

E I K O N

VASILE PUȘCAȘ MARCELA SĂLĂGEAN
COORDONATORI

**ROMÂNIA ȘI
UNIUNEA EUROPEANĂ
POST-TRATATUL DE LA LISABONA**

**Cu o introducere de
prof. univ. dr. Vasile PUȘCAȘ**

E I K O N
Cluj-Napoca, 2010

CUPRINS

LISTA AUTORILOR.....	9
INTRODUCERE.....	11
IDENTITATE EUROPEANĂ – CE ESTE IMPORTANT PENTRU EUROPA?.....	15
Vasile PUȘCAȘ	
IDENTITATEA EUROPEANĂ ȘI EXTINDEREA SPRE EST A UNIUNII EUROPENE. CAZUL ROMÂNIEI.....	23
ALEXANDRU HERLEA	
EVOLUȚIA INSTITUȚIONALĂ A UNIUNII EUROPENE ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚII ADMINISTRATIVE A STATELOR MEMBRE	33
MARCELA SĂLĂGEAN DORU CRISTIAN TODORESCU	
TRATATUL DE LA LISABONA DIN PERSPECTIVA ABORDĂRII NEOFUNCȚIONALISTE.....	43
MIHAI ALEXANDRESCU	
TRATATUL DE LA LISABONA ȘI VALORILE UNIUNII EUROPENE.....	59
IULIA BÎNDAR	

UNIUNEA EUROPEANĂ - ACTOR AL SISTEMULUI INTERNAȚIONAL CONTEMPORAN	72
---	----

NOEMI SZABO

TRATATUL DE LA LISABONA - CONSIDERAȚII PRIVIND EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE CETĂȚENIE EUROPEANĂ.....	85
---	----

LOREDANA-NASTASIA POP

COSAC - STUDIU DE CAZ PRIVIND COOPERAREA PARLAMENTELOR NAȚIONALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	97
---	----

DANIELA CZIMBALMOS

TRATATUL DE LA LISABONA ȘI OBIECTIVUL COMPETITIVITĂȚII GLOBALE - IMPACTUL ASUPRA POLITICILOR LOCALE	117
---	-----

MELANIA-GABRIELA CIOT

ADOPTAREA MONEDEI EURO ÎN ROMÂNIA ÎNTRE INTERES NAȚIONAL ȘI CONVERGENȚĂ EUROPEANĂ	133
---	-----

MIHAELA LUȚAȘ

CONSECINȚELE TRATATULUI DE LA LISABONA PENTRU REPUBLICA MOLDOVA ȘI PARCURSUL SĂU DE INTEGRARE	154
---	-----

ALEXANDRU BALTAG

DALLA STRATEGIA DI LISBONA ALLA NUOVA STRATEGIA UE 2020 (A VENT'ANNI DELLA CADUTA DEL MURO DI BERLINO)	163
--	-----

VINCENZO PORCASI

THE INTERNATIONAL REPRESENTATION OF THE EUROPEAN UNION. INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL FRAMEWORK.....	194
---	-----

IOANA STRAT

THE MIX OF NATIONAL INTERESTS AND THE COMMON INTEREST IN EUROPE IN 2020.....	212
---	-----

ȘTEFAN TINCA

POST-ACCESSION IDENTITY MUTATIONS. A CASE STUDY: AUSTRIA, HUNGARY, ROMANIA	220
--	-----

ALEXANDRU GHIȘA

THE EU DEMOCRACY DILEMMA - THE CASE OF GERMANY	235
---	-----

ANNELI UTE GABANYI

THE EU AND THE WESTERN BALKANS: A WORLD WITHOUT END?	244
---	-----

OANA-CRISTINA POPA

THE EURO INTRODUCTION IN ROMANIA - A SHORT PROSPECTIVE ANALYSIS	251
--	-----

CODRUȚA MARE

EPILOGUE: EUROPE'S FUTURE DEBATED ON THE RUINS OF A PAST ORDER.....	264
--	-----

TOM GALLAGHER

IDENTITATEA EUROPEANĂ ȘI EXTINDEREA SPRE EST A UNIUNII EUROPENE. CAZUL ROMÂNIEI

Alexandru HERLEA

Preambul

Identitate europeană. Rezultat al civilizației și culturii europene identitatea europeană este o noțiune complexă ce integrează aspecte adesea contradictorii (spiritualitate - materialism; libertate - responsabilitate, etc.) și este formată atât din caracteristici ce sunt comune diferitelor culturi, etnii, popoare ce o compun, cât și din caracteristici specifice acestora.

În prima categorie intră pe de o parte spiritualitatea judeo-creștina (cuvântul lui Dumnezeu, cunoscut prin Revelație este creator al universului în centrul căruia este plasat omul, înzestrat cu libertate, care se zbate, creează istorie, pentru a reintegra Transcendența. Sacrificiul lui Hristos este puntea între om și Transcendența de care a fost temporar separat) și, pe de altă parte, naturalismul și raționalismul grec (totul porcedde de la natura, unică, organizată de un principiu central, care prin rațiune permite cunoașterea, organizarea, comportamentul etic) cu corolarul său spiritul juridic și organizatoric roman. Sunt două concepții, două viziuni (Weltanschauung-uri) care de-a lungul întregii istorii s-au combătut și s-au metisat fără ca una din ele să se poată impune în mod definitiv. Cultura europeană este în bună măsură rezultatul conflictului și interacțiunilor între cele două viziuni. Ele constituie fundamentul, soclul comun, care conferă coezi-

unea necesară ambițiilor de unitate politico – economică și dau credibilitate și substanță construcției UE.

Cea de a doua categorie este formată de caracteristici care au determinat apariția identităților specifice fiecărei culturi, etnii, popor, țări, regiuni din Europa și care le singularizează într-o măsura mai mare sau mai mică. Ele constituie această diversitate care formează una din principalele bogății ale culturii și civilizației europene.

Unitatea Europei. Europa este o noțiune geografică cu frontiere vagi și o noțiune istorică cu frontiere schimbătoare. Originea ei se află în Grecia antică și ideea unei Europe unite bazată pe Creștinătate își face apariția după refluxul arab ce începe cu bătălia de la Poitiers (732). Nașterea statelor națiune în sec. XV pune capăt perspectivei unității europene prin religie, iar ideea europeană va îmbrăca ulterior 3 forme :

- Europa statelor independente și suverane în competiție și în căutare perpetuă de echilibru prin realizarea de alianțe;
- Europa unită prin cuceriri (Napoleon, Hitler);
- Europa unită prin voința liber exprimată. Diferite proiecte apar începând cu secolul al XV-lea și până la cel de al Doilea Război Mondial. Exemple: Pierre Dubois – «De Recuperatione» – prevede o adunare reprezentativă și organizarea unui arbitraj internațional; Sully – «Le Grand Dessein – République très chrétienne» dirijată de un «Mare Consiliu al Europei»; William Penn – prevede o Dietă europeană; Victor Hugo – Statele Unite ale Europei; Aristide Briand – Uniune Federală Europeană.

Construcția europeană nu se materializează decât după cel de-al Doilea Război Mondial, când obiectivul principal este asigurarea păcii. Ideea este impusă în mare măsură de

forțele politice creștin-democrate care promovează valorile de libertate, democrație, justiție, solidaritate – valori cu profunde rădăcini în civilizația europeană. Din 1951, de la crearea CECO, și până astăzi – UE cu 27 de membri organizați de Tratatul de la Lisabona – au fost parcurse o serie de etape care se raportează la aprofundarea și lărgirea Comunităților (Uniunii) Europene.

Uniunea Europeană este o instituție sui-generis care urmărește să-și afirme poziția și rolul pe diferite planuri: politic, economic, social, cultural și să-și transpună în viață proiectul politic și de societate. Extinderea și aprofundarea coeziunii între statele membre sunt cele două axe de dezvoltare și întărire a UE. Dealtfel, definiția Uniunii Europene este bazată pe valori: are vocație de a fi membru al Uniunii Europene orice stat care se situează geografic în Europa și care își bazează politicile și acțiunile pe valorile europene menționate mai sus.

Extinderea Uniunii Europene spre Est

Integrarea în UE a fostelor state satelite ale URSS și a Țărilor Baltice are o semnificație aparte. Ea transpune în viață reunificarea Europei și include o dimensiune morală deosebită. Reprezintă într-un fel o recunoaștere și o încercare de reparare a incalificabilelor erori săvârșite cu total cinism la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial când s-a permis sovieticilor să coboare Cortina de Fier de la Stettin la Triest și să supună unui totalitarism de o violență comparabilă cu nazismul țările satelitate sau integrate în URSS.

Desigur că Occidentul, în pragmatismul său, dacă nu găsea și interese de ordin economic și geo-politic nu s-ar fi grăbit să facă acest gest. Pentru că este vorba de un gest cu o dimensiune esențialmente politică, criteriile de aderare nefi-

ind în totalitate și cu adevărat îndeplinite în nici una din țările foste comuniste. Această neîndeplinire se explică în mare măsură prin atitudinea și strategia pe care Occidentul a dezvoltat-o, referitor la trecerea acestor țări de la comunism la capitalism, urmare a gentlemen's agreement-ului încheiat cu KGB-ul. În schimbul avantajelor evidente (înlăturarea pericolului de război, piețe de desfacere noi imense, mâna de lucru ieftină, calificată și docilă) s-a acceptat păstrarea puterii de către nomenclatura și fostele structuri. Astfel, membrii acestora se transformau din privilegiații sistemului comunist în privilegiații noului sistem capitalist. Ei erau de acum liberi să folosească toată panopia metodelor mafiote și de manipulare a opiniilor publice pe care le stăpâneau cu măiestrie. Occidentul este principalul responsabil al inexistenței unui Nürenberg al comunismului atât de necesar, nu numai din punct de vedere moral, dar și pragmatic. Această atitudine se explică prin respectarea gentlemen's agreement-ului de care vorbeam mai sus, de refuzul de a compara comunismul cu nazismul, de ignorarea, refuzul sau incapacitatea recunoașterii realităților atât de ordin cultural – istoric cât și instituțional din țările Europei de Est, prin naivitatea de care a dat adesea dovadă, prin interesele economice care existau și există.

În România, țara la care mă voi referi în continuare, dominația securității și nomenclaturii este flagrantă. La o analiză chiar superficială se poate constata că neîndeplinirea cerințelor criteriilor de aderare este mai mult sau mai puțin prezentă în toate domeniile, însă are o importanță și îmbracă o semnificație deosebită la nivelul criteriului politic și a celui referitor la administrația publică. Și este normal: fostele structuri și fosta nomenclatură care au conservat puterea după decembrie 1989 nu puteau să se îmbogățească și să evite inculpările pentru crimele săvârșite sub comunism decât conser-

vând puterea și păstrând controlul sistemului judiciar și al administrației.

Lipsa de cunoaștere a realităților românești, naivitatea, carierismul dacă nu și alte interese pământești au făcut ca unii parlamentari, funcționari și oficiali de la Bruxelles să abordeze problema integrării României în Uniunea Europeană cu lipsa de profesionalism, diletantism și nu rare ori cu rea credință. Astfel, impunerea fără discernământ a unor principii teoretic valabile într-o societate democratică s-a dovedit, în contextul românesc, extrem de prejudiciabilă. Câteva exemple:

- inamovibilitatea magistraților – au devenit inamovibili toți dinozaurii epocii comuniste;
- descentralizarea asistenței financiare prin regionalizare – s-au deschis larg ușile corupției controlate de baronii locali;
- prioritățile promovate de un ambasador al UE la București în anii '90 pentru care redresarea economică era prioritară față de însănătoșirea justiției sau combaterea corupției;
- rapoartele anuale privind progresele realizate în îndeplinirea criteriilor de aderare erau redactate de către Comisia Europeană în mod cu totul necorespunzător. Ele aveau un preambul elogios privind progresele realizate urmat de analize detaliate ce contraziceau în foarte mare măsură cele afirmate în prealabil. Ori afirmațiile din preambul, singurele utilizate de către mass media, nu constituiau decât surse de dezinformare și manipulare a opiniei publice de către cei ce dețineau puterea și care atât așteptau.

Tratatul de la Lisabona

Rezultat în urma eșecului adoptării Tratatului Constituțional, Tratatul de la Lisabona se înscrie în mod firesc pe linia tradiționalismului și pragmatismului micilor pași, gândit de Jean Monet, care a stat de la început la baza construcției europene. Această construcție se realizează însă astăzi într-un context și într-un cadru diferit de cel al epocii lui Jean Monet și ea necesita evident noi abordări care se lasă însă așteptate.

Ne aflăm astăzi în fața unei puternice accelerări atât a procesului de globalizare cât și a schimbărilor în lume fapt care determină ca progresele realizate să devină foarte repede caduce. Este și cazul Tratatului de la Lisabona care a fost gândit înaintea ultimei mari crize care este nu numai o criza financiară și economică, ci o criză de sistem.

Considerăm că Uniunea Europeană, în numele valorilor ce stau la baza ei, trebuie să integreze în analiza pe care o face și în măsurile ce le va lua cauzele și diferitele fațete pe care actuala criză le îmbracă. Numai în felul acesta se pot conserva și promova valorile europene. Justiția și solidaritatea, valori eminate europene, trebuie să-și ocupe locul ce le revine și să nu fie ignorate, în numele eficacității îngust înțeleasă, a interesului individual și a rezultatului imediat – cum se întâmplă din nefericire din ce în ce mai frecvent astăzi.

Trebuie constatat cu tristețe că Uniunea Europeană și-a etalat fără ambiguitate limitele atât cu ocazia gestionării crizei cât și cu cea a alegerii, conform Tratatului de la Lisabona, a noilor săi reprezentanți.

Tratatul pune în evidență limitele progreselor ce pot fi făcute, a ritmului în care se poate avansa. Alegerile recente ale Președintelui Consiliului European și a Înalțului Reprezen-

tant pentru politica externă și de securitate n-au făcut decât să sublinieze cât se poate de clar această realitate.

Cu excepția riscului sistemic bancar toate aspectele crizei au fost abordate în cadrul granițelor naționale și nu în cadrul european. Capacitatea națiunilor europene de a se pune de acord pentru definirea unei strategii de cooperare reală și pentru construcția unor instituții comune este încă foarte redusă. Regulile unei economii sociale de piață, piatra unghiulară a identității europene, trebuie să fie actualizate și definite în conformitate cu gravele disfuncționalități relevate de criza actuală. Și acest lucru trebuie făcut repede pentru a evita o nouă criză care ar fi mult mai dură și dureroasă, dacă nu fatală valorilor pe care Uniunea Europeană trebuie să se construiască. Comportamentul actual al băncilor constituie un semnal de alarmă. Salvate în bună măsură cu banii contribuabilului ele revin, fără nici un scrupul, la vechile comportamente și metode aflate în parte la originea crizei. În numele identității și valorilor europene, a progresului construcției europene, Uniunea Europeană trebuie să acorde o importanță deosebită definirii noilor reguli financiare, să ia măsuri de îndignare a protecționismului care amenință, să acționeze cu determinare pentru asigurarea unei dezvoltări cu adevărat durabile și care să asigure independența Uniunii pe toate planurile începând cu cel energetic.

Dacă «Strategia 2020» lansată la 25 martie 2010 definește unele priorități pe linia celor menționate mai sus, ca spre exemplu angajamentele luate în domeniul energiei și climatului, ea pune în evidență însă încă o dată dificultățile cu care se confruntă Uniunea Europeană. Astfel, decizii privitoare la dimensiuni esențiale care se raportează la valorile europene, ca cele sociale și de educație, nu au putut fi încă integrate, au

fost amânate. Ori educația este una din prioritățile fundamentale – pe ea se bazează Europa de mâine.

Valorile europene impun și o nouă atitudine pe plan moral, spre exemplu cea față de victimele și de responsabili ororilor comuniste. Revizuirea nivelului pensiilor pe care le încasează foștii tortionari, membri ai polițiilor politice (a se compara cu pensiile medii) și cel al extrem de modestelor reparații de care beneficiază victimele sistemului comunist poate constitui un bun început de abordare morală. În România pensiile foștilor securiști și recenta ordonanță de urgență privind reparațiile de care pot beneficia foștii deținuți politici sunt revelatoare. Problema nerestituirii după 20 de ani a tuturor proprietăților confiscate sub comunism este un alt exemplu de ignorare a dimensiunii etice. Și în acest domeniu România excelează. La nivelul Uniunii Europene ar trebui să se ia măsuri care să producă schimbări radicale în sensul corectării acestor aberații. Cum trebuie să se ia măsuri drastice atât împotriva corupției cât și a unui tip de liberalism sălbatic, care afectează crunt marea masă a populației românești.

Tratatul de la Lisabona reprezintă cert un pas înainte pe linia construcției europene și chiar a promovării valorilor europene. Tratatul recunoaște drepturile, libertățile și principiile expuse în carta drepturilor fundamentale care dobândește astfel un caracter obligatoriu, conține dispoziții care permit o implicare directă și mai importantă a cetățeanului european în viața cetății (exemplu inițiativa legislativă pe care o au de acum și cetățenii dacă se strâng peste un milion de semnături), extinde numărul de domenii în care Parlamentul European ia decizii în comun cu Consiliul de Miniștri, implică mai substanțial parlamentele naționale în luarea deciziilor, etc. Rămâne de văzut cum se vor traduce însă în viață dispozițiile

conținute în texte. Pentru ca această traducere în viață este singura proba irefutabilă a promovării valorilor europene.

În această ultimă privință ne putem exprima unele îngrijorări că spre exemplu în legătură cu rolul Parlamentului actual al României în abordarea anumitor teme privind corupția sau crimele regimului comunist. Ne putem întreba în mod justificat dacă implicarea lui mai largă în procesul decizional al Uniunii Europene nu riscă să frâneze tocmai evoluțiile dorite. În ceea ce privește componența Parlamentului European trebuie să remarcăm că România a excelat încă o dată în trimiterea unor reprezentanți de care ne este rușine – exemplele sunt notorii.

Lipsa de maturitate a electoratului român, profesionalismul în manipularea opiniei publice de care dau dovadă cei ce continuă să dețină puterea reală sunt alte caracteristici ale realității din România. Ele ar trebui analizate cu toată atenția, atât de către românii care nu au abandonat lupta pentru transpunerea în viață a valorilor europene, a libertății, a autenticei democrații, a justiției, a solidarității – cât și la Bruxelles. Realitățile românești trebuie să constituie baza elaborării unei strategii și a unei abordări mai realiste. Recentul raport al Comisiei Europene privind reformele angajate în Bulgaria și România pentru îmbunătățirea sistemului judiciar, care denunță lipsa de rezultate în lupta împotriva corupției și a crimei organizate și care cere ca aceasta să devină o prioritate națională, este poate un semn încurajator.

În concluzie dorim să subliniez că pentru generația noastră, cea care și-a petrecut copilăria și tinerețea în România comunistă și a cunoscut toate ororile acelei epoci, România membră a Uniunii Europene era un vis irealizabil. Și astăzi, în mod formal, visul s-a împlinit și România a redevenit o țară

liberă în care teroarea și frica au dispărut. Se ridică însă multe semne de întrebare legate cu precădere de prețul plătit pentru revenirea la o societate europeană. El este enorm, cauzat de injustițiile perioadei de tranziție în care puterea a rămas în mâinile foștilor comuniști. Tratatul de la Lisabona reprezintă, cel puțin teoretic, un mic pas înainte în corectarea injustițiilor. Să sperăm că și opinia publică va evolua, devenind mai puțin manipulabilă și va ști să utilizeze pârghiile de care dispune pentru promovarea moralei în viața publică.